

PETER PROKOPEC
Textové mapovanie romantického sveta

STRAKOVÁ, Martina. 2019. *Pohľadnice z neviditeľných miest*. Bratislava : Ars Poetica.

Donedávna sa meno Martiny Strakovej spájalo primárne so značkou Ars Poetica a prekladateľskou činnosťou. Svoje literárne portfólio však už rozšírila aj o vlastnú básnickú knihu s názvom *Pohľadnice z neviditeľných miest*.

Hneď na úvod treba povedať, že Strakovej debut prekvapí absenciou rozpačitosti, ktorá môže byť pri prvotinách prítomná. Jeho vnútorná previazanosť budí dojem, že autorka si na výslednej podobe dala záležať a budovala ho dlhší čas, ktorý sa pozitívne podpísal na kvalite.

Pre *Pohľadnice z neviditeľných miest* je charakteristické slovo zbierka. Už názov v nás evokuje, že ide o kolekciu objektov. Pri čítaní sa potom postupne striedajú predmety, ktoré vytvárajú určité skupiny.

V na začiatku samostatne vyčlenenej básni *rieka šumov* Straková píše: „*keď sa ocitám sama v sebe / sebou len sebou prúdím ako rieka / a moje oči vidia / široké pláne dovidia / až na koniec sveta som všetkým*“ (s. 14), vďaka čomu sa dozvedáme o východiskovej pozícii lyrického subjektu, ktorý preniká sám do seba. Autorkina poézia je osobná, pragmatická rovina v jej tvorbe ustupuje v prospech citovej, čo ale neznamená, že texty nemajú pevnú pôdu pod nohami. Straková kontroluje svoje písanie, nejde o nekorigovaný prúd slov.

Prvý oddiel s názvom *Kabinetky* predstavuje zbierku fotografií a/alebo obrazov z prežívania lyrického subjektu: „*túlam sa poľami / púpavy, ľubovník, černice a čakanky / len aby som sa vrátila // pod náš luster // a znova objavila porcelán, čipky // a čaj*“ (s. 16), či: „*sulfur / sa dotýka našich slnkom opálených tiel / na miestach / kde nám okrúhliaky / vtláčajú svoj tvar chodíme bosí / aby sme opäť pocítili / že sme stále živí / že nič nie je predstierané*“ (s. 22). Straková dokáže príjemne prechádzať od fotografických – v istom zmysle

dokumentárnych – obrazov k poetickým, čím texty nadobúdajú svojskú dynamiku.

Druhý oddiel s názvom *Herbáriá* predstavuje botanickú zbierku. Každá báseň v oddiele je uvedená latinským a slovenským názvom vybranej rastliny. Spoločne vytvárajú textový herbár, ktorý je z prevažnej miery tvorený liečivými exemplármi. Z toho je možné odčítať potrebu uzdravovania, ktorú pretavuje aj do textov: „*najhlbšie súznenie / absolútne / objatie / nikdy neprerušeného hojenia*“ (s. 48); „*povedala som ti že pripravím odvar z rumančeka // hojí // rany // znižuje bolesť // a bráni tvorbe jaziev / nech by sme boli / kdekoľvek*“ (s. 51), alebo: „*účinky / jeho jedovatosti / dokážu liečiť // aj tie najaktívnejšie bradavice treba / potierať opakovane syto-žltá najskôr zvýrazní potom celkom // bezbolestne vypáli // aj vnútorné nádory vraj uľaví aj pri zápaloch žľazníka*“ (s. 54 – 55).

Tretí oddiel s názvom *Lepidoptera* predstavuje zbierku motýľov. Rozdielom oproti predchádzajúcej časti je, že sa tu nachádza iba jedna báseň pomenovaná spôsobom, s akým sme sa stretli v *Herbáriách* (~ *Samia cynthia okáň hodvábný*, s. 61). V nej Straková pracuje s informáciou o stavbe motýlieho tela – rozširuje ju a prepája s biblickým motívom, čím ju funkčne prehĺbuje: „*zakrpatený ústny otvor // aby / nemohla / rozprávať prijímať potravu / a žila presne / vždy / iba // sedem dní*“ (s. 61). Oddiel dopĺňajú tri grafické básne, ktoré sú tvorené obrazom miznúceho motýľa. Ide o zaujímavé oživenie v rámci knihy, pričom texty svojou striedanosťou pripomínajú haiku: „*chcem ti len povedať / lepšie počuť lepšie / z výšky nadol (...) citrus a črepník na parapete / holubice*“ (s. 62 – 63).

Štvrtý oddiel *Rímske pínie* je inšpirovaný skladbou *Pini di Roma* od Ottoriniho Respighiho. Netvorí samostatnú zbierku, ale spolu s úvodnou básňou rámčuje celú knihu a vytvára z nej zbierku básní. Zároveň funguje ako soundtrack, v ktorom sa obrazy z predchádzajúcich častí opätovne využívajú, čím produkujú nový význam. Napríklad obraz z básne ~ *Jasminum officinale jazmín lekár-*

sky: „teraz // nosím // svoje prsia v dlaniach“ (s. 38) prechádza do obrazu: „mám skysnuté mlieko plné ako prsia / ktoré nosím v dlaniach som ako hrdza“ (s. 75), alebo obrazy rieky šumov („do tejto rieky vchádzam až po oči“, „takto duša odplýva / telo opúšťa aby uvoľnila / potenciál stera-diánu“, „a moje oči vidia, s. 14), obrazy desiatej časti Kabinetiek („som vráskavcová / veľryba nekonečne plynúcich morí“, s. 29) a básne ~ *Calendula officinalis* nechťik lekársky („prebývanie vo veľrybe“, s. 47) sa prepájajú a prechádzajú do veršov: „na začiatku bol potenciál seradiánu / a voda hlboká až po oči / tak aby sa dalo dýchať / v nej aj mimo nej ako v tele veľryby na začiatku / tak aby oči videli“ (s. 73).

Strakovej debut predstavuje konzistentné dielo, ktoré môže pritiahnúť čitateľov a čitateľky relatívne presným textovým mapovaním romantického sveta lyrického subjektu. Autorka má okrem iného cit pre využitie potenciálu pointy, napríklad v podobe zaujímavého obrazu: „more na veži“ (s. 25), alebo v podobe emočného konštatovania: „už zajtra sa ku mne vrátiš“ (s. 32).

V kontexte slovenskej poézie patria *Pohľadnice z neviditeľných miest* k tomu lepšiemu, hoci majú i určitú rezervu. Tá pramení z faktu, že Straková síce dokáže dobre zaznamenať partnerský alebo rodinný vzťah (báseň ~ *Tussilago farfara* *podbeľ liečivý*, s. 35), no často vlastne neprekračuje hranice sprostredkovania emócie. Opakom je báseň ~ *Portulaca oleracea* *portulaka zeleninová*, ktorá oslovuje témou aj spracovaním: „vyrástla som / obyčajná ako pýr pevne / zachytená v šká-rach // kam psy // chodievajú / značkovať“ (s. 34).

PETER PROKOPEC (1988, Poprad) žije v Bratislave. Vydal zbierky básní *Nullae* (2014) a *Život vrazení do chrbta* (2018).

LENKA SABOVÁ

Čo malo radšej ostať v sejfe

LEE OVÁ, Harper. 2016. *Postav hliadku*. Bratislava : Ikar. Preložil Jozef Kot.

Dielo *Postav hliadku*, sprvoti predstavované ako pokračovanie knihy *Nezabíjajte vtáčika*,* je v skutočnosti prvou verziou tohto diela, na kompletnom prepísaní ktorej kedysi trval Leeovej vydavateľ. Rukopis strávil roky schovaný v jej sejfe a čakal na svoje vydanie až po jej smrti, s čím nesúhlasilo veľa fanúšikov a po jeho prečítaní sa objavilo množstvo sklamaných recenzií. V podobnom tóne sa bude ladiť aj tá nasledujúca.

Čo sa týka podobností s *Nezabíjajte vtáčika*, stále sú hlavnými postavami Finchovci. Znova je ústrednou témou rasizmus, no už to nie je rodina Finchovcov verzus Maycomb, ale Jean Louise (už ju nevolajú Scout, pretože je z nej mladá dáma) verzus všetci. Vracia sa z New Yorku do rodného mestečka, kde zrazu nikoho nespoznáva. Teraz je v Maycombe cudzinkou, alebo, ako sa sama nazýva, je „neznámy hosť na koktailovom večierku“ (s. 240).

Jean Louise je hrdinkou, ktorej vnútorný konflikt sa zameriava na pocity zrady – jej viera v spravodlivosť a hlavne v dokonalosť otca sa otriasa v základoch a popritom zvažuje aj manželstvo, hoci má obavy zo straty svojej ženskej identity. Dievčina dostáva facku od života – metaforickú aj doslovnú, keď ju sklame ten, v ktorého neochvejnú morálnu integritu verila ako v Písmo sväté. Jedna z najobľúbenejších literárnych postáv, Atticus Finch, vzor a idol nielen jeho imaginárnej dcéry, ale aj čitateľov a čitateľiek po celom svete, prejde akousi obrodou, keď sa z neho vykluje rasista podporujúci segregáciu bieleho a afroamerického obyvateľstva na juhu USA. Ako poznamenal aj jej strýko Jack, otca si pomýlila s Bohom – bol pre ňu vybájenou postavou, ktorá je dokonalá a nerobí chyby. Je takmer isté, že rovnakým rozčarovaním si prejdú aj čitateľky

* Jej recenziu nájdete v *Glosolálii*, č. 1/2019.